

खडकवासला प्रकल्पाच्या नवीन मुठा उजवा कालवा कि.मी. १ ते ३४ कि.मी. साठी पर्यायी खडकवासला - फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : प्रमाप्र-२०२३/ (प्र.क्र.२९४/२०२३)/ सिंव्य(कामे)

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक : ०५ सप्टेंबर, २०२४

वाचा:-

१. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ पुणे, यांचे पत्र.म.कृ.खो.वि.म-१६(४३५/२०२१)/ सिंव्य-३ /२७०८/सन २०२३ दिनांक १९/५/२०२३.
२. शासन निर्णय - २०१७/५६६/१७/सिंव्य(कामे), दि.३१/०८/२०१८.
३. शासन निर्णय - २०१८/५५१/१७/सिंव्य(कामे), दि.२७/११/२०१८.
४. शासन निर्णय - २०१३/७८५/१३/सिंव्य (कामे) दि १/८/२०१९.
५. शासन परिपत्रक- प्रमा २०१३/७८५/१३/सिंव्य (कामे), दि.१६/९/२०२१
६. शासन परिपत्रक क्र-प्रमा २०१३/(७८५/१३)/सिंव्य (कामे), दि १/१/२०१५.
७. शासन निर्णय, क्र.: संकिर्ण-२०२२/प्र.क्र.५१६/२०२२/सिंव्य(कामे), दि.१४/३/२०२३.

प्रस्तावना:-

खडकवासला धरण साखळी समूहात खडकवासला, पानशेत, वरसगांव, टेमघर या धरणांचा समावेश आहे. या साखळी समूहातील चार धरणांचा एकूण पाणीसाठा ८७९.४९ दलघमी (३१.०६ टी.एम.सी) असून उपयुक्त पाणीसाठा ८२५.२४ द.ल.घ.मी. (२९.१५टी.एम.सी) इतका आहे. या प्रकल्पाचा नियोजित पाणीवापर १०६९.५२ द.ल.घ.मी. (३७.७७ टीएमसी) असून नवीन मुठा उजवा कालवा, पुरंदर उपसा सिंचन योजना, जनाई-शिरसाई उपसा सिंचन योजना याद्वारे या पाण्याचा वापर होऊन ७६९८५ हेक्टर क्षेत्र सिंचनाखाली येत आहे. खडकवासला प्रकल्प नवीन मुठा उजवा कालवा २०२ कि.मी. लांबीचा असून याकालव्याद्वारे पुणे जिल्ह्यातील हवेली, दौंड, इंदापूर आणि बारामती या तालुक्यातील ६२,१५० हेक्टर क्षेत्र सिंचनाखाली येत आहे.

खडकवासला प्रकल्पांतर्गत २०२ कि.मी. लांबीचा नवीन मुठा उजवा कालवा आहे. हा कालवा खडकवासला धरणापासून खडकवासला, नांदेड, धायरी, वडगांव, पर्वती, गुलटेकडी, हडपसर व फुरसुंगी भागातून जातो व त्याचा शेवट इंदापूर जवळ होतो. सदर कालव्याचे महानगरपालिकेच्या हद्दीतील संपादित क्षेत्र (१ ते ३४ कि.मी.) २९७ हे.आहे. सदर कालव्याचे प्रारंभीचा ३४ कि.मी. लांबीचा (खडकवासला ते फुरसुंगी) हा भाग पुणे

महानगरपालिकेच्या हद्दीतून जात असल्याने जलसंपदा खात्याच्या दृष्टीने जटील समस्या निर्माण झाली आहे. कारण पुणे शहराची सर्वांगीण बाजूने होणारी वाढ, झोपडपट्टी अतिक्रमणे पर्यायाने होणारे जलप्रदुषण, जलनाश तसेच कालव्याची हानी मोठ्या प्रमाणात होत आहे. कालव्यांची संकल्पित वहनक्षमता २०५० क्युसेक्स असून, प्रत्यक्षात कालव्यातून १४०० क्युसेक्स इतका विसर्ग जात आहे. म्हणजेच सध्या कालव्याची वहनक्षमता फक्त ६८% इतकी आहे. पूर्वी महानगरपालिकेच्या पाणीपुरवठाकरिता महापालिका हद्दीत कालवा सतत चालू ठेवावा लागत होता. त्यामुळे कालवा बंद कालावधी न मिळाल्याने देखभाल दुरुस्ती अभावी कालव्याचा भराव कमकुवत झाला असून कालव्याच्या संरक्षक भिंती जवळपास सर्व ठिकाणी कालव्यात ढासळलेल्या आहेत. पुणे शहरातील कालव्याची स्थिती अत्यंत संवेदनशील असून, भविष्यात कालवा फुटीचा धोका संभवतो. सदर कालवा नागरी वस्तीतून जात असून कालवा फुटीमुळे जिवित व वित्तहानी होण्याची शक्यता आहे. कालव्याशेजारी नागरी वस्ती असून, त्यातील नागरीक कालव्याचा वापर कचरा टाकणे करिता करीत असल्यामुळे कालव्यातील पाणी दुषीत झाले आहे. तसेच कालव्यामध्ये राडारोडा टाकल्यामुळे कालव्याची वहनक्षमता वर नमुद केल्या नुसार कमी झालेली आहे. उपरोक्त पार्श्वभूमी विचारात घेता सर्व अडचणीवर मात करण्यासाठी कालव्याचे नूतनीकरण व पुनः नियमित देखभाल दुरुस्ती ऐवजी नवीन मुठा उजवा कालवा कि.मी. १ ते ३४ कि.मी. हा रद्द करून त्याऐवजी खडकवासला जलाशयामधून नवीन मुठा उजवा कालव्यास फुरसुंगी जवळ ३४ व्या कि.मी. मध्ये जोडणारा पर्यायी भुयारी मार्ग (बोगदा) काढल्यास उपरोक्त सर्व प्रश्न मिटणार आहे.

कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे यांनी दि.१७/०३/२०२१ अन्वये खडकवासला सिंचन स्थिरीकरण बोगदा प्रकल्प नवीन मुठा उजवा कालवा कि.मी. १ ते ३४ कि.मी. साठी करावयाच्या पर्यायी भुयारी मार्गास (खडकवासला-फुरसुंगी बोगदा) पायाभुत प्रकल्पांतर्गत मान्यता मिळणेबाबतचा प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाला होता. त्यानुषंगाने शासनाने पत्र क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.०९/२०२०/सिव्य (कामे) दि.१६.०९.२०२१ रोजीच्या पत्रान्वये शासनाने नवीन मुठा उजवा कालवा किमी १ ते ३४ ला पर्यायी खडकवासला धरण ते फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यास व सर्वेक्षणाकरिता आवश्यक खर्चाची तरतूद महामंडळाच्या निधीतून करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात आली आहे.

खडकवासला फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाचा प्राथमिक प्रकल्प अहवालास(P.I.R.)मुख्य अभियंता,(जसं) जलसंपदा विभाग पुणे यांनी पत्र क्र. मुअ (जसं)/काअ-३/उअ-२/प्रशा-३/३१७५ दि.०८/०७/२०२१ अन्वये मान्यता दिली आहे. खडकवासला फुरसुंगी बोगद्याच्या कामासाठी सर्वेक्षणाची कार्यवाही पूर्ण करून त्यानुसार बोगद्याच्या संरेखा निश्चितीसाठी सहा पर्यायी संरेखांचा तुलनात्मक अभ्यास करून त्यानुसार Alternative-IIA अंतिम करण्यात

आला आहे. या संरेखेस मुख्य अभियंता, (जसं) जलसंपदा विभाग पुणे कार्यालयाचे पत्र जा. क्र. मुअ (जसं)/काअ-३/उअ-२/२६५३ दि. ०९/०५/२०२२ अन्वये मान्यता मिळाली आहे.

भू-वैज्ञानिक अन्वेषणाकरिता प्रत्येक ५०० मी अंतरावर एक विधन विवर घेण्यात आले असून, आधुनिक जिओफिजिक्स तंत्रज्ञानाचा वापर केलेला आहे. या बोगद्याचा सर्वसाधारण आराखडा तयार करण्यात आला आहे. सदर सर्वसाधारण आराखड्यास प्रदेश कार्यालयाचे पत्र जा. क्र. मुअ (ज.स.)/का. अ-३/उअ-२/ प्रशा-३/१३८७ दि. २७/०३/२०२३ अन्वये मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे.

नियोजित खडकवासला -फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाचे काम पूर्ण झाल्यानंतर २.१८ अ.घ.फु. पाण्याची प्रतिवर्षी बचत होऊन सिंचनासाठी व बिगर सिंचनासाठी हे पाणी उपलब्ध होणार आहे. सिंचनासाठी उपलब्ध होणा-या पाण्यातून सिंचनापासून वंचित राहणारे ३४७९ हे क्षेत्र पुनर्स्थापित होणार आहे. पुणे शहर व परिसरातील वाढती पिण्यासाठी व औद्योगिक कारणांसाठीची मागणी, कालव्यामधील गळती इ. कारणांमुळे सिंचन क्षेत्रावर आलेला ताण या बचतीद्वारे काही प्रमाणात कमी करता येणार आहे.

सदर प्रस्तावास दि.२५/०८/२०२४ रोजीच्या मा.मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत मान्यता प्राप्त झाली आहे.

याअनुषंगाने खडकवासला प्रकल्पाच्या नविन मुठा उजवा कालवा कि.मी. १ ते ३४ कि.मी. साठी पर्यायी खडकवासला -फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाच्या अंदाजपत्रकास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याअनुषंगाने शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे अंतर्गत खडकवासला प्रकल्पाच्या नविन मुठा उजवा कालवा कि.मी. १ ते ३४ कि.मी. साठी पर्यायी खडकवासला -फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाच्या रु. २१९०,४७,१९,०००/- (रु. दोन हजार एकशे नव्वद कोटी सत्तेचाळीस लक्ष एकोणीस हजार फक्त) एवढ्या खर्चाच्या प्रस्तावास खालील अटींच्या अधीन राहून सोबतच्या प्रपत्रानुसार प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

अटी व शर्ती

१. प्रकल्पाकरिता आशियाई विकास बँकेकडून ७० टक्के निधी कर्ज स्वरूपात उपलब्ध करून घेणे, उर्वरित ३० टक्के निधी राज्य शासनाच्या निधीतून देणे व त्याकरिता दोन स्वतंत्र लेखाशीर्षे निर्माण करणे यास मान्यता देण्यात येत आहे.
२. आशियाई विकास बँक अथवा इतर वित्तीय संस्थांकडून निधी प्राप्त होणार नसल्यास सदर प्रकल्पाचे काम राज्य शासनाच्या निधीतून पूर्ण करण्यात यावे.
३. विषयांकित कामाची निविदा प्रक्रिया तातडीने हाती घ्यावी.

४. कालव्याच्या २९७.१० हेक्टर जमिनीचा वापर व मोबदला या संदर्भात आवश्यक करारनामा पुणे महानगरपालिका यांचे समवेत करण्याबाबतची कार्यवाही कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने करावी.
५. पर्यावरण मान्यता, वनजमीन मान्यता, रेल्वे विभाग मान्यता, भूसंपादन इत्यादी या सर्व मान्यता प्रत्यक्ष काम सुरू करण्यापूर्वी घेण्यात याव्यात.
६. आशियाई विकास बँक अथवा इतर वित्तीय संस्थेमार्फत खडकवासला -फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पासाठी उभारल्या जाणाऱ्या निधीच्या व्यवहारासाठी “व्यवहार सल्लागार” नेमणे बाबतची कार्यवाही आवश्यकतेनुसार जलसंपदा विभागाने करावी.
७. प्रकल्पामधील समाविष्ट उपांगांची संकल्पने व संकल्प चित्रे मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांचे कडून मूल्यार्पण करून सक्षम स्तरावर त्यास मंजूरी प्राप्त झाल्यानंतर निविदा प्रक्रिया हाती घ्यावी.
८. Intake service gate, Emergency Gate, Trash rack gate व Hoist Structure चे संकल्पन व संकल्प चित्रे व त्यानुसार सविस्तर अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता (यांत्रिकी) यांची मंजूरी निविदा प्रक्रियेपूर्वी घेण्यात यावी.
९. प्रकल्पाचे काम नियोजनानुसार व प्रशासकीय मान्यता किंमतीच्या मर्यादेत पूर्ण करण्यात यावे.
१०. सदर प्रकल्पासाठी कोणत्याही प्रयोजनार्थ मंजूर प्रशासकीय मान्यतेच्या मर्यादेबाहेर जाऊन निधी वितरण अथवा अतिरिक्त खर्च करता येणार नाही. या संदर्भात प्रचलित शासन निर्णय, नियम, सीव्हीसी ची मार्गदर्शक तत्वे, वित्तीय अधिकार मर्यादा, विहित केलेली निविदा कार्यपद्धती याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी.
११. राज्यस्तरीय तांत्रिक सल्लागार समितीच्या अहवालातील मुद्द्यांची पूर्तता करावी.
१२. आर्थिक दायित्व निर्माण होईल अशा नवीन घटकांचा समावेश शासन मान्यतेशिवाय करू नये.
१३. तांत्रिक मान्यता, निविदा प्रक्रिया, कामाचे नियोजन व पूर्णत्व, प्रशासकीय मान्यतेच्या मर्यादेत खर्च करणे इ. बाबींसाठी प्रचलित शासन निर्णय/ परिपत्रके यांचे पालन करणे बंधनकारक राहिल.
१४. बोगद्याची कामे पूर्ण होऊन त्यात पाणी प्रवाहीत होईपर्यंत कि.मी.३४ च्या पलिकडील कालवा प्रणालीद्वारे होणारे सिंचन सुरळीत पार पाडण्याच्या दृष्टीने कि.मी.१ ते ३४ मधील आवश्यक तेवढीच कामे हाती घेण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

१५.प्रस्तावित कामांमुळे होणाऱ्या खोदकाम, तोडफोड याद्वारे उपलब्ध होणारे बांधकाम साहित्याचा पूर्ण वापर करून बचत साधावी.

खडकवासला फुरसुंगी बोगदा प्रकल्पाचे काम हे विशेष दुरुस्ती/विस्तार व सुधारणा अंतर्गतचा मा. राज्यपाल महोदयांचा १०% पर्यंतच्या निधीच्या सुत्रामध्ये बसत नाही.त्यामुळे या कामास विशेष दुरुस्ती/विस्तार व सुधारणा अंतर्गत महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाच्या ४७०० ०२३८ या लेखाशिर्षांतर्गत प्रशासकीय मान्यता देणे शक्य नाही.त्यामुळे या कामाकरीता स्वतंत्र नवीन लेखाशिर्ष निर्माण करणे आवश्यक ठरत आहे.

तसेच या कामाकरीता आशियाई विकास बँक (ADB) यांचेकडून कर्ज स्वरूपात अर्थसहाय्य प्राप्त करून घेणेबाबतची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.आशियाई विकास बँकेसमवेतच्या Aid Memoire आणि त्यानुसार महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळाने शासनास सादर केलेल्या PPR नुसार आशियाई विकास बँकेच्या कर्जस्वरूपातील अर्थसहाय्याचा वाटा ७०% असणार असून उर्वरीत ३०% वाटा हा राज्य शासनाचा असणार आहे.त्यामुळे या कामाकरीता दोन स्वतंत्र लेखाशिर्ष नव्याने निर्माण करावी लागणार आहेत.या दोन नवीन लेखाशिर्षांपैकी एक लेखाशिर्ष हे आशियाई विकास बँकेच्या ७०% वाट्याकरीता व दुसरे लेखाशिर्ष हे राज्य शासनाच्या ३०% हिश्याकरीता असणार आहे.

सदर लेखाशिर्षाची निर्मिती होईपर्यंत ४७०० ००९६ या लेखाशिर्षांतर्गत पावसाळी अधिवेशन सन २०२४ मध्ये पुरवणी मागणीद्वारे उपलब्ध झालेल्या निधीतून अथवा त्यामध्ये वाढीव निधी मागणी करून सदरचे काम हाती घेण्यात यावे. त्यामुळे आशियाई विकास बँकेकडून किंवा अन्य वित्तीय संस्थेकडून अर्थसहाय्य प्राप्त न झाल्यास ४७०० ००९६ या लेखाशिर्षांतर्गत राज्य शासनाच्या निधीतून सदर काम करण्यात यावे.

या कामास प्रदान करण्यात आलेली प्रशासकीय मान्यता सिंव्य (कामे) कार्यासनाच्या नोंदवही मध्ये क्र.२२ सन २०२४-२५ मध्ये नोंदविण्यात आलेली आहे.

नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२०६/१४३४, दि.२५/०७/२०२४ व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.३२५/२०२४/व्यय-१२, दि.१३/०८/२०२४ अन्वये प्राप्त सहमती नुसार व राज्य मंत्रीमंडळाच्या दि.२५/०८/२०२४ रोजीच्या बैठकीतील मान्यतेनुसार हा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२४०९०५१७४६११३४२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात आला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(न.गौ.बसेर)
शासनाच्या उप सचिव

सोबत :- सहपत्र

प्रत:-

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव,
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
- ३) मा.उपमुख्यमंत्री (जलसंपदा /वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव,
- ४) मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई
- ५) मा.उपसभापती,विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
- ६) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानसभा, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई
- ७) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई
- ८) अ.मु.स. (वित्त), वित्त विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- ९) अ.मु.स. (नियोजन), नियोजन विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- १०) अमुस (जलसंपदा),जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- ११) सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि),जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- १२) सचिव (प्रकल्प समन्वय),जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- १३) महालेखापाल-१ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा),महाराष्ट्र राज्य,मुंबई,
- १४) महालेखापाल-२ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा),महाराष्ट्र राज्य,नागपूर,
- १५) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे,
- १६) मुख्य अभियंता (जसं), जलसंपदा विभाग, पुणे,
- १७) आंतर वित्त सल्लागार व सहसचिव,जलसंपदा विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
- १८) अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे प्रकल्प मंडळ, पुणे,
- १९) कार्यकारी अभियंता,पाटबंधारे प्रकल्प अन्वेषण विभाग (भीमा उपखोरे),पुणे
- २०) सिं.व्य.(कामे)कार्यासन संग्रहार्थ.

**शासन निर्णय क्रमांक : प्रमाप्र-२०२३/(प्र.क्र.२९४/२०२३)/सिव्य (कामे),
दि. ०५/०९/२०२४ चे सहपत्र**

Sr.No.	Project Sub Head	Cost (Rs.Lacs)
1	A - Preliminary	2700.96
2	C - Works	
a	Coffer Dam	386.74
b	Intake Structure	1605.80
c	Gate	450.11
d	Tunnel	107835.65
e	Shafts	6036.39
f	Cut and Cover Railway	2283.07
g	Cut And Cover Open Channel	16450.18
2	Total C Works = (a+b+c+d+e+f+g)	135047.94
3	K- Building	85.26
4	M-Plantation (1% of C works)	1350.47
5	O- Miscellaneous (4% of C works)	5401.90
6	P-Maintenance (1% of C works)	1350.48
7	Q-Special tools and Plants (1% of C works)	1350.48
8	R- Communication	169.79
9	X- Environment and Ecology (0.25% of C works)	337.61
10	Y- Losses on Stocks (0.25% of C works)	337.61
11	Total Works = (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	148132.50
12	Project Management Consultant Fees (2 % of 11 Total Works)	2962.50
13	Audit and Account Charges (1 % of 11 Total Works)	1481.32
14	Total Cost of Work (Excluding Royalty) = 11+12+13	152576.32
15	Total Cost of Royalty (Overall)	4514.20
16	1 % Insurance	1525.76
17	18 % GST	27463.73
18	ETP Charges 10%	15257.63
19	Total Work Cost = (14+15+16+17+18)	201337.64
20	B - Land	17709.55
21	Grand Total = (19+20) (Rs. In Lacs)	219047.19

(न.गौ.बसेर)
शासनाच्या उप सचिव